

Sygn. akt III PK 20/15

POSTANOWIENIE

Dnia 28 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa Izby Celnej w Rzepinie
przeciwko T. Ż.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 28 maja 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu
Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim

z dnia 30 września 2014 r., sygn. akt VI Pa 10/14,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek pełnomocnika strony pozwanej o
zasądzenie od strony powodowej kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Strona powodowa Izba Celna w Rzepinie wniosła skargę kasacyjną od
wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie
Wielkopolskim z dnia 30 września 2014 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego: art. 22⁴
ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z
2014 r., poz. 637 ze zm.), przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie
polegające na przyjęciu, że prawo do dodatkowego wynagrodzenia radców

prawnych, w układzie przesłanek określonych w art. 22⁴ ust. 2 tej ustawy, wynika z wyroku zasądającego koszty zastępstwa procesowego na rzecz strony reprezentowanej przez radcę prawnego i w rezultacie na błędnym uznaniu, że powódka wypłaciła pozwanej dodatkowe wynagrodzenie radcy prawnego na podstawie prawomocnych wyroków, z których wynika uprawnienie do tego świadczenia; art. 409 k.c. w związku z art. 410 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez błędną wykładnię, polegającą na mylnym przyjęciu: że pracownik będący radcą prawnym, który otrzymał nienależne dodatkowe wynagrodzenia radcy prawnego od pracodawcy będącego państwową jednostką budżetową na podstawie i po spełnieniu przesłanek określonych w art. 22⁴ § 2 ustawy o radcach prawnych i na warunkach umowy zawartej na podstawie tego przepisu, w przypadku dopuszczalności podjęcia przez stronę przeciwną inicjatywy zaskarżenia, z wykorzystaniem skargi kasacyjnej, wyroku zasądającego koszty zastępstwa procesowego na rzecz pracodawcy zastępowanego przez tego radcę prawnego, nie powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu tego wynagrodzenia w czasie od chwili otrzymania tego wynagrodzenia do chwili uzyskania wiadomości o wniesieniu skargi kasacyjnej od wyroku zasądającego te koszty; że pracownik, który otrzymał od pracodawcy nienależne wynagrodzenie, nie powinien liczyć się z obowiązkiem jego zwrotu w określonym czasie, pomimo subiektywnego przekonania tego pracownika o takiej powinności; że pracownik, który otrzymał od pracodawcy nienależne wynagrodzenie - wobec zużycia tego wynagrodzenia na opłaty, ubrania, książki, gazety - nie ma obowiązku jego zwrotu lub zwrotu jego wartości, podczas gdy taki sposób zużycia nadal pozostawia stan wzbogacenia w rozumieniu art. 409 k.c.; art. 409 k.c. w związku z art. 410 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na błędnym przyjęciu, że pozwana nie powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu nienależnego dodatkowego wynagrodzenia radcy prawnego do marca 2011 r. oraz że wydatkowanie przez pozwaną nienależnego wynagrodzenia stanowiło „zużycie korzyści”, o którym mowa w art. 409 k.c.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, „albowiem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (...) oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości”.

W uzasadnieniu wskazano, że „rozważenia wymaga zagadnienie prawne dotyczące powinności liczenia się przez pracownika będącego radcą prawnym z obowiązkiem zwrotu na podstawie art. 409 k.c. nienależnego dodatkowego wynagrodzenia wypłaconego przez pracodawcę będącego państwową jednostką budżetową na podstawie i po spełnieniu przesłanek określonych w art. 22⁴ § 2 ustawy o radcach prawnych i na warunkach umowy zawartej w trybie tego przepisu. Wobec stanu faktycznego sprawy, przedstawione zagadnienie wymaga analizy w kontekście odpadnięcia podstawy tego wynagrodzenia, wobec uchylenia w postępowaniu kasacyjnym prawomocnego wyroku zasądzającego koszty zastępstwa sądowego na rzecz pracodawcy zastępowanego przez radcę prawnego”.

Wskazano nadto, że „powstała potrzeba rozważenia kolejnego zagadnienia, również związanego z powinnością liczenia się z obowiązkiem zwrotu nienależnego świadczenia na podstawie art. 409 k.c. Mianowicie w sprawie doszło do wyjątkowej sytuacji, kiedy pozwana o zwrot nienależnego świadczenia liczy się z obowiązkiem tego zwrotu, podczas gdy w ocenie Sądu Okręgowego takie przekonanie pozwanej nie jest uzasadnione. W dotychczasowym orzecznictwie sądy raczej kładły nacisk na obiektywne okoliczności jako decydujące o obowiązku powinności zwrotu świadczenia. Należy jednak zwrócić uwagę, że miało to miejsce w sytuacji subiektywnego przekonania wzbogaconego o brak powinności zwrotu. (...) Wyjaśnienia wymaga jednak sytuacja odwrotna kiedy pozwany o zwrot nienależnego świadczenia deklaruje w postępowaniu sądowym powinność liczenia się z tym zwrotem w określonym czasie, podczas gdy w ocenie sądu orzekającego, takie subiektywne przekonanie pozwanego nie jest uzasadnione. Powstaje wątpliwość, czy w takiej sytuacji, element subiektywnego przekonania pozwanego jest wiążący dla rozstrzygnięcia o jego powinności liczenia się z obowiązkiem zwrotu świadczenia niezależnie od tego, czy to przekonanie jest obiektywnie uzasadnione. Czy też przy ocenie przesłanki zwrotu nienależnego świadczenia rozstrzygają tylko względy obiektywne, a może dwa czynniki zarówno względy obiektywne oraz świadomość pozwanego. Przy tej ostatniej ewentualności, nasuwa się potrzeba wyjaśnienia wagi każdego z tych czynników przy ocenie powinności obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia.”.

Skarżąca podniosła również, że „Wobec wniosku skargi kasacyjnej o rozpoznanie postanowienia Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. o odmowie uzupełnienia wyroku tego Sądu, w sprawie zachodzi konieczność wykładni art. 380 k.p.c. i art. 351 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c.”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana T. Ż. wniosła o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych

podobnych spraw. Jednocześnie, chodzi o problem, który nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 189 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Jak sama skarżąca wskazuje, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że strona uzyskująca korzyść na podstawie prawomocnego wyroku, od chwili otrzymania informacji o przyjęciu do rozpoznania skargi kasacyjnej wywiedzionej przez stronę przeciwną, powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu tej korzyści, w razie uchylenia tego wyroku (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 stycznia 1971 r., I CR 552/70, OSNC 1971 nr 9, poz. 161; z dnia 5 października 2012 r., I PK 86/12, OSNP 2013 nr 17-18, poz. 203; z dnia z dnia 5 grudnia 2013 r., III PK 40/13, LEX nr 1448751). Oznacza to, że powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu świadczenia wiąże się z potencjalną możliwością wzruszenia prawomocnego wyroku skargą kasacyjną tylko wtedy, kiedy zostanie ona przyjęta przez Sąd Najwyższy do rozpoznania. Inaczej rzecz ujmując, sama świadomość strony, że od prawomocnego wyroku przysługuje skarga kasacyjna, nie jest wystarczającą przesłanką do stwierdzenia, że powinna się ona liczyć z obowiązkiem zwrotu świadczenia.

Artykuł 22⁴ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych przyznaje radcy prawnemu prawo do dodatkowego wynagrodzenia z tytułu kosztów zastępstwa sądowego zasądzonych na rzecz strony przez nią zastępowanej i ściągniętych od strony przeciwnej. Pierwszą i podstawową przesłanką wypłaty wynagrodzenia dodatkowego jest zatem prawomocny wyrok sądu (bo na jego podstawie dochodzi do ściągnięcia kosztów zastępstwa procesowego od strony przeciwnej) i to on stanowi źródło uzyskanej korzyści. W związku z tym przedstawione wyżej poglądy judykatury są adekwatne również do oceny powinności radcy prawnego przewidywania obowiązku zwrotu tego wynagrodzenia (korzyści) w razie odpadnięcia podstawy świadczenia.

Potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów występuje wtedy, gdy określony

przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4 poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście przy tym jest, że konieczność wykładni przepisów występuje wtedy, gdy od jej wyniku zależy rozstrzygnięcie sprawy.

Biorąc to pod uwagę, stwierdzić należy, że nie zachodzi w sprawie w sprawie konieczność wykładni art. 380 k.p.c. i art. 351 k.p.c. w związku z art. 398 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. Zgodnie z art. 380 k.p.c., sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Nie budzi żadnych wątpliwości, że postanowienie sądu drugiej instancji o odmowie uzupełnienia wyroku w przedmiocie kosztów postępowania, nie podlega kontroli Sądu Najwyższego na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w ramach wniesionej skargi kasacyjnej. Nie ma ono bowiem wpływu na wynik sprawy rozumiany jako rozstrzygnięcie o istocie sprawy. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu nie dotyczy istoty sprawy i ma charakter uboczny w stosunku do postępowania w sprawie, rozumianego jako postępowanie zmierzające do przesądzenia o przedmiocie procesu; orzeczenie o kosztach nie rozstrzyga o uprawnieniach lub obowiązkach stron, a jedynie o tym, kto i w jakim zakresie poniesie ciężar finansowy związany z prowadzeniem postępowania. Orzeczenie o kosztach procesu - jakkolwiek formalnie objęte częścią dyspozytywną wyroku lub postanowienia rozstrzygającego istotę sprawy (na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.) - stanowi jednak materię odrębną od rozstrzygnięcia o przedmiocie postępowania cywilnego i w stosunku do tego przedmiotu uboczną (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 grudnia 1996 r., I CZ 30/96, OSNC 1997 nr 3, poz. 34; z dnia 12 października 2007 r., IV CZ 56/07, LEX nr 897950; dnia 12 grudnia 2007 r., V CZ 75/07, LEX nr 861983).

Skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jej skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c. należało

postanowić jak w sentencji.

Odnosząc się do wniosku strony pozwanej o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego należy zauważyć, że zgodnie z art. 132 § 1 k.p.c. w toku sprawy pełnomocnicy profesjonalni doręczają sobie nawzajem bezpośrednio odpisy pism procesowych z załącznikami, do pisma procesowego wniesionego do sądu dołącza się dowód doręczenia drugiej stronie odpisu albo dowód jego wysłania przesyłką poleconą, zaś pisma, do których nie dołączono dowodu doręczenia albo dowodu wysłania przesyłką poleconą, podlegają zwrotowi bez wzywania do usunięcia tego braku. Dotyczy to również odpowiedzi na skargę kasacyjną. Pełnomocnik strony pozwanej nie dołączył do odpowiedzi na skargę kasacyjną strony powodowej dowodu doręczenia drugiej stronie jej odpisu ani dowodu jej wysłania przesyłką poleconą, załączając jedynie sam odpis odpowiedzi. Skoro odpowiedź na skargę kasacyjną powinna zostać z tej przyczyny zwrócona, to nie jest możliwe uwzględnienie wniosku w niej zawartego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.